

מטבע ישראלי זוכה בתואר "מטבע השנה 2012"

האם באמת מגיע לנו?

מאת: פנחס בר-זאב

בחודש ינואר 2012 הודיעה חברת קראוזה האמריקנית, המארגנת כבר 29 שנים את תחרות "מטבע השנה", כי בתואר הנכון של מטבע השנה לשנת 2012 זכה מטבע ישראלי. חתן הפרס הינו מטבע הזיכרון "יונה במעי הדג" בערך 2 ש"ח שהונפק על ידי בנק ישראל בשנת 2010 (התש"ע) ומשוק לאספנים על ידי החברה הישראלית למדליות ולמטבעות. מבט חטוף באתר חברת קראוזה — המוכרת לנו היטב כМО"ל של קטלוגים וספרות מקצועית נומיסמטית — מגלת כי למעשה מדובר ב- "מטבע השנה לשנת 2010", כי כל המטבעות אשר השתתפו בתחרות הונפקו בשנת 2010. פרט זה אינו גורע מהרגשות גאווה נומיסמטית וציונית כנה בלב. מה גם, שמטבע "יונה במעי הדג" מצטיין ביופיו ופשותו ומשמעותו ומגלם בתוכו סיפור תנ"כי מרתק ואנושי.

כ כתוב בספר "יונה", נצווה יונה הנביא על ידי הקב"ה לлечת מארץ ישראל לעיר נינה בירת אשור (לדעת היסטוריונים רבים ביום מוסול בעירק) כדי להזהיר את תושביה כי ערים תוחרב אם לא ייחלו מדרכם הרעה וכפרו על עונוניהם. יונה, לעומת זאת, החליט לבסוף ממשיתו ועלה בנמל יפו על ספינה המיועדת להפליג לתרישיש (כל הנראה בספרד). בדרך בים התיכון נקלעה הספינה לסערה עזה ואנשי צוותה האמינו כי אחד מנושעה אחורי לכעסן של האל ומצוקתם. לאחר הפלת גורלות נפל הגורל על יונה אשר הודה באשmeno. יונה הושך לים הסוער שלפתע פתאום שקט.

dag גדול אשר שחה בקרבתו, בלע את יונה, שהתפלל לה' שיצילו. לאחר שלושה ימים ולילות בקרבי הדג נעה הקב"ה להפצרותיו והdag הקיאו לחוף. יונה, שהבין היטב כי הפר את צו האל, חזר על עקבותיו והלך לנינה. מלך נינה ועמו כיפרו על מעשייהם הרעים והעיר ניצלה מחורבן.

פני המטבע מראה את יונה הנביא כשהוא מתפלל לקב"ה מתוך מעי הדג. שילוב נאה של סיפור תנ"כי ידוע ואנושי, ועיצוב יפה אך פשוטי של האמן גدعון קיר, זיכו אותו בתואר "מטבע השנה לשנת 2012". הפרס הוענק בפברואר השנה על ידי דיבר הארפ, העורך של News Numismatic (מוטי) פין, מנהל מחלקת המטבע של בנק ישראל,

בטקס שנערך במסגרת התערוכה הנוומיסמטית העולמית בברלין. בתמונה אנו רואים מצד ימין את מוטי פין המקרים אושר וגאה על הזכיה, ובצד:

בצד? למרות יופיו של המטבע הזוכה, האם באמת מגיע לבנק ישראל פרס נומיסטי? בוואו ונראה: החל משנת 1983 (התשנ"ג) עד 1992 (התשמ"ד) הנפיק בנק ישראל מדי שנה לציבור הרחב מטבעות חוכה בערכם הנוומינלי. נוהג נומיסמטי מובהק זה הפסיק בפאתומיות, ככל הנראה בגלל החברה הממשלתית למדליות ולמטבעות ומtower חסר עניין בנומיסמטיקה מצד אנשי מחלקת המטבע בבנק ישראל.

בשנת 1984 החל בנק ישראל ביוזמה נומיסמטית של הנפקת סידרת מטבעות למוחזר "אישים על פני מטבעות". במסגרת סידרה זו הנפיקו מטבעות המנצחים את תיאודור הרצל (10 שקלים, התשמ"ד), דוד בר-גוריון (50 שקלים, התשמ"ה), ז'בוטינסקי (100 שקלים, התשמ"ה), אדמוני דה-רויטשילד (½ ש"ח התשמ"ו), מ' שנים לישראל והרמב"ם (1 ש"ח התשמ"ח), לוי אשכול (5 ש"ח, התש"ו), חיים ויצמן (5 ש"ח התשנ"ג), ולבסוף גולדה מאיר (10 ש"ח התשנ"ה). לצערם של האספנים הופסקה מסורת נומיסמטית זו מאז 1995, כנראה שוב מחוسر עניין בבית הנומיסמטי של הנפקת מטבעות למוחזר וליחס מצד חברת המדליות.

בשנות ה-80 ותחילת ה-90 של המאה הקודמת שיוק בנק ישראל בסניפיו מוצרים נומיסמיים כגון גילונות שירות לא-חתוכים, מקפלות עם שירות, סטים של מטבעות חוכה ועוד, במחירים השווים לכל נפש. כאן ידוע בזדאות כי בלחץ חברת המדליות נדרש הבנק על ידי הכנסת לחדר מיוזמה זו, כביבול בגלל עבירה על חוק בנק ישראל האוסר על הבנק המרכזי שלו לעסוק במסחר והמורה לו למסור את שיוקם של פריטים נומיסמטיים לחברת המדליות.

עד שנת 2004 נגהה מחלקת המטבע של בנק ישראל לפרסם בדו"ח השנתי שלה את כמיות ההנפקה השנתיות של מטבעות המוחזר וכן את שמות המיטבעות בחו"ל בהן הוטבעו. אולם, מאז ועד היום מסרב בנק ישראל בתוקף לגלות פרטים אלה באמצעות שנות, כגון סיבות פוליטיות, מיטחניות, מסחריות ועוד מיני טענות המעלות גיחוך בקהילת הנוומיסמטית והעומדות בסתיויה לחוק חופש המידע לפיו "לכל אזרח ישראלי או תושב הארץ קיבל מידע מרשות ציבורית". אולם, בסירובם למסור פרטים אלה מחלקת המטבע על סעיף 9 לחוק זה המפרט את הסיגים שנוצרו לעיל המאפרשים לבנק ישראל להתחמק מהוראות החוק.

בניגוד גמור למדיינותו של בנק ישראל ה"מייבשת" הלהקה למעשה את הנוומיסטיקה העממית הישראלית, נחלו תוכניות הנפקות של סידרות מטבעות למוחזר הצלחה מסחררת בארץות רבות, כגון סידרת ה-State Quarters האמריקנית, סידרת מטבעות בערך 1 דולר המנציחה את נשיאי ארה"ב, וכן מטבעות זיכרון בערך 2aira למחזר המונופקים על ידי הבנקים המרכזיים בוגש האירו לכל דושן בערכם הנוומינלי. כתוצאה מתוכניות הנפקה אלו, זוכה הנוומיסאטיקה של המדינות המנפיקות לעדנה, כאשר מאות אלפי ויוטר מצטרפים למעגל אספני המטבעות. לעומת זאת, כל מה שיש למדינת ישראל להציג הם מטבעות כסף וזהב הנמכרים במחרים מופקיים ובכמוויות מצחיקות של כמה מאות עד אלפי בודדים לכל הנפקה. בחירותה של מטבע יוונה בימי הדג" למטבע השנה לשנת 2012 לא יביא לשינוי מוגמה, אלא רק על ידי חידוש הנפקת מטבעות זיכרון למוחזר, למכירה לציבור הרחב בערכם הנוומינלי.

מטבע ישראלי זכה השנה בתואר נומיסמטי עולמי נכסף. מזל טוב, ישראלי! מגיע לך, מטבע יפהפה וסיפור תנ"כי מרגשת. אבל האם מגיע פרס נומיסמטי לבנק מרכזי שמשך לחולותן את ידיו מן הנוומיסאטיקה העממית, בניגוד למוגמה השלטת בעולם?